

EXAMEN SOLEMNE
ILLVSTRIS GYMNASII
ERLANGENSIS

QVO SIMVL
TRES ACADEMIAE CANDIDATI
OPTIMAE SPEI IUVENES

PRO MORE DIMITTENTVR

AD D. III. NON. MAII A. O. R. c^o Bcclxxiii.
H. L. Q. C. INSTITVENDVM
INDICIT

ET

VT TOTI ACTVI FREQVENTES ET BENEVOLI INTERSINT
MAECENATES PATRONI FAVTORES
LITTERARVM ELEGANTIORVM AMATORES
EA QVA FIERI DECET REVERENTIA, PIETATE
ET HVMANITATE

PRAEMISSA BREVI PROLVSIONE Q. CVRTIVM A
QVORVNDAM REPREHENSIONE NON NIHIL DEFENDENTE
ROGAT

GYMNASII CONNEXOR

IOANNES IACOBVS SARTORIVS
AD AEDEM SACRAM PALAEOPOLITANAM
DIACONVS.

ERLANGAE

EX OFFICINA VIDVAE CAMERARIAE.

Auctorum si quis vnquam inuentus est, quos vocant classicorum, de quo variae sunt et infinitae doctissimorum hominum opiniones, in his certe locum obtinet haut postremum Q. Curtius Rufus. In hunc enim verquadrat, quod dudum in prouerbiū consuetudinem venit Horatii effatum :

Grammatici certant et adhuc sub iudice lis est.

Quod tamen qui factum sit, intellectu haut est difficile. Quis fuerit nimirum Rufus, quoue tempore vixerit, incertum est, eaque omnia, vnde haec colligi videntur posse, ita sunt ambigua, vt mirum sane non sit, summa esse, qui id conati sunt, in varietate ac dissensione constitutos, exque iis eo progressos quosdam, vt haut genuinum crederent, qui sub romano Curtii prodierit nomine, sed Itali cuiusdam hominis post renatas demum litteras supposititium foetum. Quorum tamen opinio, quin longius a vero absit, dubium non est. Licet enim, quo maxime ad stabiliendam eam vtuntur argumento, non reperiatur vsquam antiquioris aevi scriptor, apud quem certa huius occurrat mentio atque plane non dubia, ex eo tamen non tantum sententiae ipsorum accedit roboris, vt veritati omnino sit consentanea. Quod quidem non teme-

re inficias ibit, quisquis saeculo certe P. C. N. XII. et XIII. plures *) eius meminisse non ignorat. Ex eo enim satis adparere nemo non videt, longe ante Curtii historiam, quam isti volunt, et eo iam exstitisse tempore, quo, qui tanto scripserit nitore, tanta venustate, tamque nativo antiquitatis colore fuisse quemquam, minus est credibile. Quae quidem scribendi ratio in causa amplius videtur esse, vt, quemadmodum de aetate Curtii atque vitae conditione parum inter eruditos conuenit; ita nec de eo consentiant, probandumne sit, quo vsus est, scripturae genus, et ad imitandum proponendi, qui sub eius nomine feruntur, historiarum libri. Sunt enim, neque ii e triuio, sed in his litteris summi viri, quibus pura adeo, nativa, tersa atque emendata videtur eius distinctio, vt quem nocturna versent adolescentuli atque diurna manu, qui magis dignus sit, vix putent reperiri alium: sunt contra non minus eruditione clari atque scribendi artis periti, qui ab iis plane discrepant, ita vt lectionem eius pueris nequaquam commendandam, sed iis solum censeant relinquendam, qui sobriam dicendi rationem iam edocti, quid distent lupinis aera, probe norint. Vtrique, quantum iudicare possum, illi in laudando, hi vero in reprehendendo nimii sunt, vt qui verum sequi velint, neutrorum queat accedere sententiae. Prout enim non desunt, quae priori opponantur, ex iis tamen facile intelligenda, quibus confirmari solet posterior: ita nec, quae contra hanc disputentur. De hac igitur, ne temere, quae dixi, adfirmare videar, potissimum agere atque paucis ostendere animus est, cur ad sensu haud sit comprobanda. Id autem cum agant fere, qui tuentur eam, iniquiores in Curtium iudices, vt illum plane non in-

fer-

*) Recenset eos praeter BAEIUM in *Dictionary* aliosque IO. ALB. FABRICIUS in *Bibl. lat. tom. I. p. 439.* quibus addi potest VINCENTIUS BELLOVACENSIS, saec. XIII, scriptor. Vid. *Magazin für Schulen und die Erziehung überhaupt. Th. IV. p. 441*

feruire adolescentum commodis doceant; num quid his
utilitatis, ingenio licet nondum valentibus et subacta vi
iudicandi, ex lectione eius sperandum sit sobrie instituta,
quantum in me est, inquiram, examinatisque prius, mo-
deste tamen dissentientium argumentis, *) quae mea sit de
ea re sententia, ingenue expromam.

Quamquam autem id probare maxime conentur ad-
uersarii, nullum omnino fructum capere ex Curtio adole-
scentulos posse, eoque cumprimis spectent allata ab ipsis
argumenta, ea tamen non ex vno fonte hauriunt, sed tum
e filii, tum e rerum traditarum ratione eliciunt. Etenim,
quae scriptorem commendent, duo esse nec immerito con-
tendunt, dictionis nimirum puritatem concinnitatemque ex
eo discendam, et acquirendam rerum, quas tradit, vtillum
cognitionem. In vtroque vero Curtium exiguum praestare
inuenibus operam, facili negotio euinci posse autumant.
Iam quidem quin elegantissima sit ac viuacissima eius dictione
minime inficias eunt, verum tamen hoc non tantum esse
arbitrantur, vt ad imitandum propterea proponatur adole-
scentulis. Primo enim inanem in eo reprehendunt artis
declamatoriae ostentationem ex frequentissimis abunde elu-
centem locorum incognitorum, fluminum et orationum
descriptionibus, ad quas quidem stilo florentissimo deline-
andas omnem ingenii vim contulisset ac imaginationis ope-
ram. Neque tamen in his solum, verum etiam in ipsis rela-
tionibus inepte eum stili magnificentiam ostendisse, voci-
busque multis admodum improprie lusisse, vt aduetas ad-
curatori fermoni aures non parum laeserit. Quae quidem,
vt

A 3

*) Fa denuo collegisse atque exornasse videtur b. IAC. BRUCKERUS
in *Obseru.* cui titulum fecit: *Q. Curtius Rufus adolescentibus ad
imitandum non proponendus.* Vid. *Eius Miscellanea historiae phi-
losophicae. literariae criticae* P. III. p. 601. Quem eam ob causam
potissimum secuti sumus.

vt maior inde argumentandi vis procedat, ita nota omnibus atque perspecta esse aiunt, qui de his iudicare possent rebus, vt vel ipsi haudquaquam negare sustineant stili Curtiani adoratores. Hinc autem quid emolumenti expectandum sit pueris e Curtio, facile patere. Quodsi enim intimus imitari eum pressoque pede sequi velint, periculum esse, ne impotentis laxare fraena imaginationis discant atque ab adcuratori rerum consideratione abstracti iudicandi vim mentisque aciem hebescere patiantur, maiori tamen ac ingenium cura et studio excolendam. Quod quam facile fieri possit, quemque intelligere, qui norit, quam abducant a iusta rerum meditatione et examine stili veneres, et quam misere iudicium lectorum corrumpat oratio papaueri atque sesamo sparfa. Haec sane, vtpote a vero non prorsus abhorrentia, dictionis Curtianae laudes non parum obterere videntur: verum num propterea ex lectione eius, recte ac sobrie instituta, nulla omnino in pueros redundet utilitas, mea quidem sententia, ita nondum euictum est hoc argumento atque extra omnem dubitationis aleam positum, vt infirmari plane non queat atque conuelli. Negari quidem nequit, multa in Curtio, si penitus paullo consideraueris stilum eius, haut raro obuia esse, merito vituperanda, interque naeuos potius orationis referenda, quam imitanda, non tamen in vniuersum omnia improbari poterunt. Turgida saepius eius est oratio: at subinde etiam vere sublimis. Animi certe magnitudinem, quae in Alexandro fuit, optime nonnumquam expressit. Exemplo esse responso potest data Parmenioni, pacis condiciones a Dario oblatas, vt acciperet, suadenti. Alexander enim, cum *et ego* inquit, *peccantiam, quam gloriam malle, sic Parmenio essem*, haut difficulti quisque, modo norit hunc regem, cuius hoc dictum sit, coniectura adsequetur, tametsi, qui ita locutus sit, cum ignarissimis sciat. Idem comprobatur oratio, qua quid nuntiarent Dario, legatis eius pacem offerentibus mandauit. Neque semper adeo ab adcuratori rerum examine

ora-

orationis magnificentia Curtius lectorem abducit, vt animus huius, stili suauitate delinitus, nihil praeter virtutem Alexandri ac felicitatem videat. Tantum enim abest, vt herois sui vitia silentio premat, vt potius subinde ea ipse reprehendat, viuisque adeo coloribus depingat, vt non Darii solum, sed et Alexandri doceat exemplo: *homines cum se permiserunt fortunae, etiam naturam dediscere.* *) Exponit quam misere vitia vicerint, quem arma Persarum frangere non potuerunt: **) vituperat in eo intolerabilem vini cupiditatem, ***) inuidiam, superbiam ac lasciuiam, ****) immodicam sui aestimationem *****) et plura alia iam non adducenda. Tegere quidem iterum eadem videtur, dum vel fortunae, vel aetatis fuisse tradit: *****) verum hoc non impedit, quo minus Alexandrum vitiis fuisse obrutum, lector intelligat. Denique cum et naeuos orationis nosse iuuet, qui non cum fructu et ita legi poterit cum adolescentibus Curtius, vt iudicandi vis formetur potius et acuatur, quam corrumpatur, et, ne extra oleas vagetur, cohibeatur imaginatio. Sed id iam vberius exponere, huius non est loci: alia enim mihi erit illud persequendi occasio.

Pergunt autem atque aliam adferunt rationem, cur Curtius adolescentum studiis commendandus haut videatur. Talem nimirum stilum eius aiunt esse, vt vix vnquam in vita ciuili adhiberi possit rite expressus, cum paucissimis contingat magnifici sermonis tumorem in panegyricis orationibus ostendere. Posterius qui temere neget, fore quemquam non arbitror. Raro enim, eaque paucis obuenit occasio, qua sermonem cum laudum admiratione inlituere ac stilo grandiori vti licet: superuacua autem discere, nec vnquam vel rarissime profutura sapientis non esse, sed de-

sipi-

*) CURTIUS Lib. III. Cap. 2.

****) Lib. VI. Cap. 6.

**) Lib. VI. Cap. 7.

*****) Lib. VIII. I.

***) Lib. V. Cap. 7.

*****) Lib. X. 5.

fipientis inter omnes constat. Speciosum itaque videtur argumentum, cui tamen, quae respondeantur, non desunt. Nam vt taccam, dubitari adhuc nec immerito posse, eane sit dictionis Curtianae indoles, vt vsui vix vnquam, si fequaris, in societatis ciuilibus statu esse queat, idque lubens largiar, legitimae tamen consecutionis ope elici inde, quae conficitur conclusio, haut videtur. Formandum quidem ad morem Curtiani stilum non esse, pleno inde fuit alueo: ad non illud, quod probari debebat, sobriam nimirum dicendi rationem cognoscere ex Curtio et discere adolefcentes non posse. Qui enim id sequatur inde, parum me perspicere ingenue fateor. Panegyricos facere, inque iis magnificae orationis granditatem ostendere, paucissimis quidem datur; at naturam tamen sublimioris stili nosse ac probe perspicere, non vtile solum est, sed quemque etiam decet elegantiorum litterarum studiosum, vt sobrie de eo iudicare possit, et vbi recte, vbi male adhibeatur, intelligat. Quidni etiam discant iuuenes, quoad licet, vt si res ferat aut occasio, tollere se quoque humo et magnifico sermone vti possint? Non inutilis ergo Rufi, etiam si saepius quam par est, calamistris quasi intorqueat orationem, vel cothurnis incedat, erit lectio, modo recte instituat.

Tandem non vllam adparere aiunt Curtii adolefcentibus commendandi necessitatem. Apud omnes enim in confesso esse, ex *Cicerone*, *Cornelio Nepote*, *Iulio Caesare* atque *Terentio* castigatissimum imitando non disci modo posse sermonem, sed et minime verendum esse, ne iudicium corumpatur, stiloque impendatur opera vix vnquam vsurpando. Quae licet, vtpote a veritate non omnino aliena, facile concedi queant, addi etiam, ita plerosque fere omnes de vtilitate ex horum auctorum lectione percipienda vno consentire ore, vt digni inprimis censeantur, qui omnibus de meliori commendentur nota, sobrie dicendi scribendique facultatem sibi comparaturis, minus tamen illud videntur probare, de quo disceptatur. Etenim non quaeritur:

tur: sitne adeo necessaria omnibus Curtii lectio, vt nemo facile, cui probus et elegans sermo curae sit, ea carere possit: sed num parum aut plane nihil vtilitatis adferat adolescentulis, ob eamque causam eis haut sit commendanda? Illud qui aiat, an vllus vnquam futurus sit, valde dubito: hoc autem effici rationibus, ad firmandam eam rem prolatis, persuaderi mihi vix ac ne vix quidem potest. Linguae certe iam pridem mortuae proprietates, splendor, copia atque nitor facilius cognosci poterit meliusque intelligi, cum plures ea, polite scribentes sapienterque, suas explicarunt cogitationes, quorum scriptis vti, eaque quoties libet et commodum est, legere ac perlustrare possis.

Argumentis iam a stili ratione desumptis veritatis trutina breuiter examinatis, ad alterum eorum ordinem erit progrediendum. Quemadmodum enim propter sermonis elegantiam dandum esse adolescentibus Curtii hanc censent minus aequi eiusdem aestimatores: ita nec eum, ob rerum, quas proponit, cognitionem ex illo hauriendam, commendari posse statuunt. Id probaturi nonnullas adferunt rationes, quas si quis paullo curatius expendit, eo pertinere iterum intelliget, vt nec ex hac parte prodesse iuuenibus in litterarum studio versantibus Curtii lectionem adpareat. Eum itaque sublestae fidei historicum esse aiunt, qui cum thematis alicuius oratorii loco Alexandri selegerit historiam, in qua, quid arte sua efficere posset, ostenderet, leges etiam historiae negligere et plura vehementius, quam concedit veritas, ornare necesse habuerit. Id vno specimine videri posse, ex narratione nimirum proelii ad Issum, cum Dario commissi. Narrare autem eum libr. III. c. 11; *Perfarum ibi peditum centum millia caesa esse, decem vero millia interfecta equitum: ex parte Alexandri quatuor et quingentos duntaxat saucios fuisse, triginta et duos omnino ex peditibus desideratos, equitum centum quinquaginta interfectos*, ipse licet antea demonstrauerit, quam strenue fortiterque Perfae pugnarint. Eregie itaque nugari hic Curtium, manibus palpare quem-

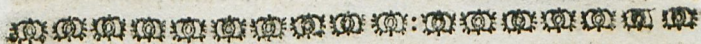
que posse, cum omnem fere fidem haec excedant. Et minus quidem probabilia videri ea nequaquam inficior: verum num propterea suspecta sit habenda Curtii fides, adhuc dubito. Ut enim sileam, falso fortasse in eo accusari Curtium, quod non alia causa ductus describendas sibi sumserit res ab Alexandro M. gestas, quam ut in dicendo vim experiretur suam, utpote quod in controuersiam adduci adhuc possit: quod tamen non parum ei patrocinari videtur, silentio praeterire nequeo. Eutropium inter historicos fide dignos merito numerari, quis est, qui nesciat? Is autem bellum exponens a Sylla, Romanorum tandem dictatore aduersus Mithridatis duces gestum, postquam illum Athenas cepisse narrauit, ita pergit: *postea commisso praelio contra Archelaeum ita eum vicit, ut ex centum et viginti millibus vix decem Archelaeo superessent, ex Syllae exercitu quatuordecim tantum homines interficerentur.* *) Haec si vera sunt, cur credat tantum Iudaeus Apella, quae Curtius refert. Parum enim discriminis inter huius et illius relationem esse video: neque tamen, qui Eutropium sublesta fide historiam recensere dicat, noui quemquam, plures contra quibus laude dignus videtur. Persequi quidem haec longius possem, verum hic filum aberrumpere varias ob causas cogor, alio forsitan tempore, quae super sunt dicenda, si vitam viresque concesserit diuina clementia, traditurus. Ad id proinde pergo, cuius potissimum gratia qualiscunque haec praemittenda fuit disputatio. Indicenda nimirum est Gymnasii nostri lustratio ex Amplissimi Scholarcharum collegii auctoritate solemniter instituenda. Cumque quatuor optimae spei adolescentes suas in dicendo vires experientur, eorumque tres, cursu scholastico apud nos laudabiliter confecto, ex more dimittentur, ob ingenii bonitatem, sedulitatem, moresque compositos bonis omnibus, piisque votis prosequendi, **MAGNIFICVM ACADEMIAE PRORECTOREM, ILLVSTREM PROCANCELLARIVM, PATRES ACADEMIAE CONSCRIPTOS, INQVE IIS GRAVISSIMOS**

*) *Eutropius Lib. V. Cap. IV.*

MOS SCHOLARCHAS, vtriusque vrbis PROCERES, FAV-
TORES denique atque elegantiorum litterarum AMATORES
ea qua fieri decet reuerentia, pietate ac humanitate rogo,
vt oratores nostros beneuoli audire et honorifica sua prae-
sentia omnem Actum condecorare ne grauentur.

P. P. Dom. Iubilae A. O. R. clō Is cclxxiii.

(L. S.)

CONSPECTVS

LVSTRATIONIS PVBLICAE

D. V. MAII HABENDAE.

Ante meridiem ab hor. IX. praeuio concentu musico
1) DAVID BRIXNER, *Erlangensis*, introitum facturus de
cautione in eligendo vitae genere adhibenda latine di-
cet. Tum

I. M. FRID. CHRIST. LAVR. SCHWEIGGER, Rector, pro-
fectus auditorum I. et II. Ord. in Theol. atque I. in
philos. et lat. ling. explorabit.

II. IO. IAC. SARTORIUS, Conrector, tribus I. et II. ciues
in hist. I. in mathem. et II. in latinit. tentabit. Quibus
finitis

2) GODOFR. BERNH. MACKELDEY, *Erlangensis*, *laudes*
virtutis germanica vorfa decantabit. Tum

B₂

III.

AK II c 722 X 306 3619

XII

III. CONR. WEISMANN, Collabor. I. et II. Class. discipulos ord. I. in hebr. et graec. II. autem in geograph. iustrabit.

IV. IO. NICOL. MESCH, Collabor. I. et II. Class. a civibus I. trib. rationes poëf. germ. a II. vero Orator. et ling. graec. exposcet. His absolutis.

3.) CHRISTOPH. FRID. KAESTNER, *Marceribacensis*, habita prius orat. lat. *de virtute grati animi, omnium maxima et reliquarum matre*, suo suorumque commilitonum, *Brixneri et Mackedeyi* nomine vlt. Gymn. nostro dicet Vale.

Post meridiem ab hor. II.

Praevia iterum symphonia musica

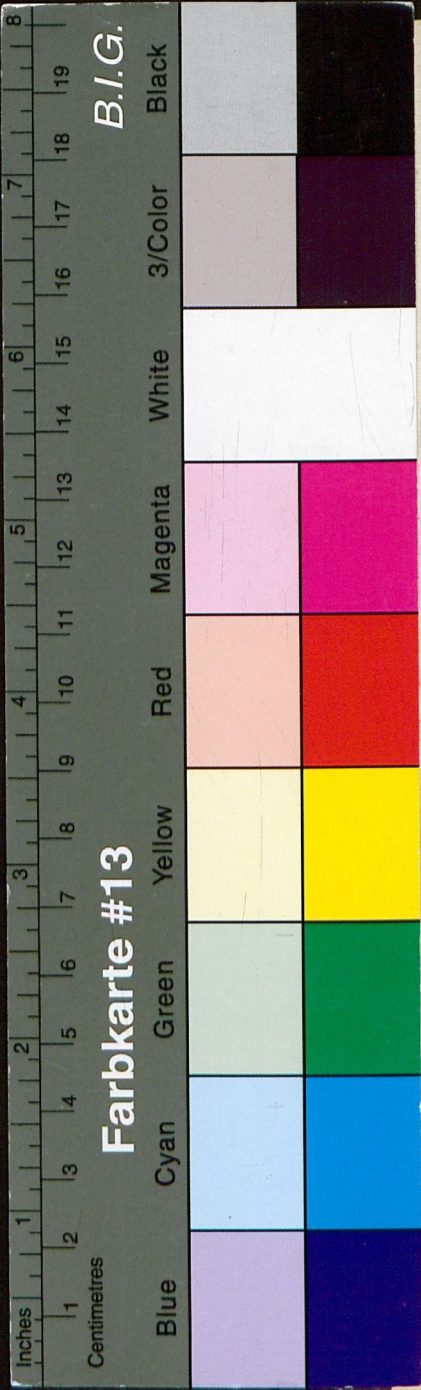
V. MART. PHILIPP. SEIFFERT, Subrektor, vires discipul. I. et II. Class. in ling. gallica, III. autem in Theol. et latin. explorabit.

VI. FRIDERICVS MARTIVS, Subconrektor, in progressu discipulorum IV. Class. in theol. et latin. inquiret, nec non Calligraphiae specimina exiget.

VII. IO. BERNH. LIPPERT, Collabor. III. et IV. Class. discipulos III. Class. in graecis examinabit. Sic autem docentium labore absoluto

4.) IO. ALBERTVS BAVERRIEDEL, *Erlangensis*, ord. II. auditor, *de praeiudicio, eruditos esse homines aerumnosissimos germanica* profa declamabit. Finis erit concertus musicus.

B.I.G.

Farbkarte #13

OK. 524. 22.

B. m. II, 4

EXAMEN SOLEMNE
ILLVSTRIS GYMNASII
ERLANGENSIS

QVO SIMVL
TRES ACADEMIAE CANDIDATI
OPTIMAE SPEI IUVENES

PRO MORE DIMITTENTVR

AD D. III. NON. MAII A.O.R. c18cclxxiii.
H. L. Q. C. INSTITVENDVM
INDICIT

ET

VT TOTI ACTVI FREQVENTES ET BENEVOLI INTERSINT
MAECENATES PATRONI FAVTORES
LITTERARVM ELEGANTIORVM AMATORES
EA QVA FIERI DECET REVERENTIA, PIETATE
ET HVMANITATE

PRAEMISSA BREVI PROLVSIONE Q. CVRTIVM A
QVORVNDAM REPREHENSIONE NON NIHIL DEFENDENTE
ROGAT

GYMNASII CONECTOR

IOANNES IACOBVS SARTORIVS
AD AEDEM SACRAM PALAEOPLITANAM
DIACONVS.

ERLANGAE

EX OFFICINA VIDVAE CAMERARIAE.